

Loranga, Masarin & Dartanjang

"Ordning och reda, löning på freda". Eller hur mycket skall lustprincipen få råda i livet? Barbro Lindgrens älskade böcker om Loranga, Masarin & Dartanjang har blivit en härligt medryckande film om vad som är viktigt i livet, om hur en förälder skall vara, om vikten av att leka tillsammans.

Rekommenderad från förskolan

EN FILMHANDLEDNING AV
AGNETA DANIELSSON

Handling

Med hjälp av en enveten fluga närmar vi oss gården och dess invånare. Dagen gryr och på sophögen bredvid vedboden idisslar en giraff sin föda. Inne i ett av rummen i det stora röda huset ligger Masarin och sover. I det angränsande köket, under bordet, ligger hans pappa Loranga. Flugan landar på Masarins tjocka kind, han klipper till, vaknar förskräckt av smällen och historien kan börja.

Bullar till frukost och efter denna energirika start hockey inomhus med sopborstar och en av de ratade bullarna som puck.

Porslinet flyger, mjölkglas välts omkull, telefonen åker i golvet – men vad gör det när man har roligt! Masarins farfar Dartanjang dyker upp, men tror han är rörmokare och i den egenskapen går han lös på alla tillgängliga rör. I garaget hittar han några som ser lämpligt veka ut och efter några bestämda slag springer de läck. Loranga är begeistrad – tänk att ha en fontän i sitt garage! Efter en uppfriskande dusch är det dags för idrottstävling. Loranga älskar att tävla och han dirigerar med van hand Masarin som klipper gräs, bygger hockeyrink, ordnar höjdhoppningsbana. Arbetet är tungt, men Loranga ser nöjt på samtidigt som han mumsar på en av frukostens kvarlämnade bullar. Äntligen dags för tävling. Dartanjang agerar tidtagare. Trots Lorangas överlägsna seger, för utomstående uppenbart förvärvad genom mer eller mindre tydligt fusk, är tävlingen mycket lyckad. Då ser Masarin en liten gubbe i hatt som ser jättearg ut. "Jag bara undrar en sak", säger gubben med bister röst, "har ni några ugglor här?" Och visst är det Loranga och Masarin som äger ugglorna. Problemet är att de bosatt sig i Arga gubbens brevlåda och dessutom, än värre, äter upp hans post från kommunalkontoret. Mannen visar sig nämligen jobba där och hur betydelsefullt detta är kan var och en förstå. Totalt ansvarslost tycker gubben det är med dessa ugglor och han utbrister uppbragt: "Vad blir det nästa gång – levande tigrar kanske!"

Dartanjangs fontän har under natten utvidgats till att bli en

hel bassäng. Hela det forna garaget är numera vattenfyllt. Loranga är mer än förtjust. Han pumpar raskt upp två badringar och när han och Masarin fridfullt ligger och guppar i bassängen hör de hotfulla rytanden. I ett dammoln väller oräkneliga tigrar fram. Loranga är påpasslig och lockar in dem i ladugården där de raskt låses in.

Det är ett rytande och vrålande från kattdjuren, men den hypokondriske Dartanjang som går förbi tror sig ha susningar i öronen. Loranga skrattar uppsluppet och tycker att han ska gå in i ladugården och efter att ha försäkrats om att inte baciller kommer att hoppa på honom träder han in i vilddjurens näste. Det blir oroväckande tyst, Masarin och Loranga inser det farofyllda i uppdraget och Loranga börjar känslösamt prata om var hans far ska begravas. Då kommer Dartanjang ut, pigg och nyter. Tämja tigrar är ingen konst, påstår han, gammal tigertämjare som han är. Däremot tyckte han att de såg hungriga ut. Således i full galopp med giraffen till korvgubben, där tusen korvar köpes på krita.

Dagen därpå vaknar de till Arga gubbens skrik. Dartanjang, för dagen i rollen som målarmäster Pettersson, följer honom hack i häl och piffar upp hans beige överrock med färgsprakande penselstråk. I maktig takt efter kommer en fryntlig polis. Att både Masarin, Loranga och Dartanjang borde sättas i fängelse är gubbens övertygelse och han försöker också få polisen att förstå detta. Loranga vill gärna göra ett studiebesök på fängelset och i gemensam tropp ger man sig av. Fängelset visar sig vara ett trevligt ställe, men för att komma in där krävs mer än de anklagelser gubben anför: ”tycker om att sjunga popsånger i skymningen, simbassäng istället för garage, tigrar i ladugården, inget arbete, spelar hockey med sopborstar i köket, vinner alltid”.

Ett besök hos Dartanjangs gamla morfar står på tur. Pilsner och solrosfrön är de stående gåvorna, och med dem i högsta hugg börjar en lekfull löpartävling genom skogen. Dartanjang stultar på i sin egen takt och anländer samtidigt med de båda sprakfå-larna. Morfar är en fågelliknande figur och hans glädje inför pilsnern är inte att ta miste på. Efter två flaskor blir han riktigt tal-trängd och Dartanjang får agera tolk. Morfar tycker nämligen att Loranga ska skaffa ett jobb. Alla andra arbetar. Han måste tjäna pengar. Masarin måste gå i skolan. Loranga är uppbragt: ”Ska jag ta ett arbete och förstöra mina bästa år? Vem ska då leka med Masarin?”

Väl hemma ringer telefonen och i andra änden finns Arga gubben. Han hotar med att om inte Loranga genast skaffar ett arbete kommer Masarin att hämtas till ett annat hem. Den natten kastar sig Loranga fram och tillbaka i sömnen. När han vaknar på morgonen mår han riktigt dåligt, tror sig ha hopphjärta men turligt nog dyker doktor Jansson, alias Dartanjang, upp. Han undersöker och försöker även genomföra en liten operation med fogsvars och drillborr vilket bestämt avstyrs av Loranga. Det hoppande hjärtat visar sig dock vara en väckarklocka som Loranga placerat på bröstet för att kunna inlemma sig i sitt nya liv som yrkesarbetande. Trots sina goda föresatser är det för sent att söka arbete den dagen.

Tjuven Gustav, som de träffade på fängelset, kommer på besök. Med kännarmin går han husesyn, och hans blåställ blir mer och mer knöligt. Flugbett, förklarar Gustav, även om man kan tycka att det skramlar betänkligt under kläderna. Men efter att ha gått avsides bakom några buskar kommer han tillbaka utan knölar, och nu kan de alla bada. Gustavs tatueringar beundras och Loranga och Masarin är ivriga att få lika ståtliga bilder på sina kroppar. Gustav hanterar kulspeppennan med bravur och

alla är nöjda. Då kommer Arga gubben, för att övervaka hämtningen av Masarin. Han blir tillfrågad om inte också han vill ha en tatuering och rödblommig av glädje önskar han sig en ros och ett hjärta. Gustav berättar att han fick sin första tatuering när han var tio år och gubben konstaterar bittert att när han fyllde tio år, då fick han ingenting. Genast föreslår Masarin att de ska ställa till med tioårskalor för gubben, eftersom det inte blivit av tidigare. Dartanjang är på bakhumör och levererar en tårta. Medan skymningen faller ansluter flera till festen och slutligen kommer också polisen. Han undrar var barnet är, det som ska hämtas till ett annat hem. Arga gubben försäkrar då att barnets far kommer att söka jobb nästa dag och någon hämtning är därför inte längre aktuell.

Kalaset avslutas och Arga gubben tackar för en kväll han aldrig kommer att glömma.

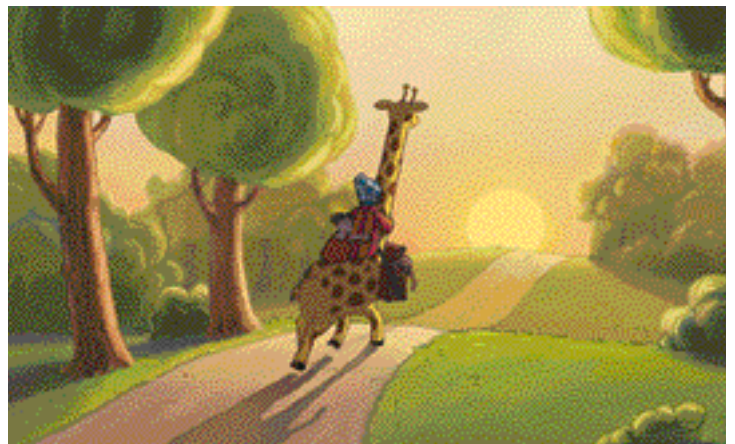
Ordning eller anarki

Den centrala personen i filmens lilla patriarkat är Loranga. Med sin blommiga tehuva på huvudet och den randiga morgonrocken fladdrande kring benen motsvarar han knappast sinnebilden av en ordinär pappa. Han är inte heller en vanlig pappa. Hans motvilja mot alla former av arbete, lusten att istället leka och busa, synsättet att bullar och glass är fullvärdig kost och hans kärlek till popmusik gör honom till en udda figur. Det mest väsentliga för honom är Masarin. Tillsammans lever de ett lättjefullt liv och först med Arga gubbens intåg tornar molnen upp sig.

Att det blir en konflikt är inte att undra på. Skillnaden mellan Lorangas förhållningssätt och Arga gubbens kunde knappast vara större. Loranga styrs av lustprincipen, den som, enligt Freud, innehåller våra medfödda drifter och som vill uppnå omedelbar behovstillfredsställelse. De flesta vuxna har till skillnad mot Loranga lärt sig att någorlunda hantera detta. I några fall kan det dock bli väl överdrivet. Arga gubben är ett sådant exempel.

Han är inte den som hänger sig åt sina lustar. Inte tycker han om att andra gör det heller. Han har behov av att alla betar sig som ”folk i allmänhet”. Får han inte gehör för sina åsikter är han inte sen med att ta upp sin position på kommunkontoret. Om hans uppfattning om vilken makt detta innebär överensstämmer med verkligheten är oklart.

För gubben blir Lorangas livsstil en ren provokation. I sin inrutade vardag på kommunalkontoret känner han sig trygg, men Lorangas anarkistiska leverne ställer saker på ända. Hans förmåga att frigöra sig från etablerade perspektiv skapar frågor om meningen med livet och föräldrarnas roll. Hos Loranga existerar inte hierarkier, makt eller auktoritet och det är först när han

ställs inför faktum att han kan mista sin son som han försöker foga sig.

- Berätta vad ni tror är det viktigaste i livet för Loranga. Vad tycker han är mindre viktigt? Varför tror ni det är så? Vad tror ni är viktigt för Arga gubben? Finns det någonting som Loranga och Arga gubben tycker lika om? Tror ni att de kan bli riktiga vänner? Måste man vara och tycka lika för att vara vänner?

- Berätta varför ni tror att Arga gubben är så arg hela tiden. Sa han något under filmen som kan förklara hans ilska? Fundera över hur man skulle göra för att få honom lite gladare?

Att curla eller inte curla – det är frågan

År 2004 kom den danske psykologen Bent Hougaard ut med en bok som raskt skapade debatt. Curlingföräldrar och servicebarn handlar om engagerade vuxna som med alla medel vill göra livet perfekt för sina telningar. Ett gemensamt kännetecken för föräldrarna är brist på tid tillsammans med sina barn. För att kompensera detta försöker man på andra sätt, med alla medel, göra livet så friktionsfritt som möjligt. Det skjutsas och hämtas, planeras in stimulerande fritidsaktiviteter, väljs skolor och kamrater. Inga hinder ska få finnas på barnets väg ut i livet. Men, menar Hougaard, för lite motstånd är aldrig nyttigt! Resultatet kan bli att dessa barn, kring vilka universum snurrat, blir odrägliga individer utan respekt för andra, som har svårt att lära av och lyssna till andra och som inte kan avstå sina önsknings.

Loranga är curlingföräldrarnas motsats. Det första kännetecknet på curlingföräldern, tidsbrist, existerar inte. Inte heller kan man påstå att han så ofta försöker undanröja motstånd för sonen. När han och Masarin tävlar, vilket Loranga verkligen älskar, är det hela tiden Loranga som avgår med segern. Flagrant fusk, som en tjuvstart, är inget han drar sig för. Och om han trots detta skulle förlora vägrar han acceptera sitt nederlag. Att reglerna är ludiga och dessutom ändras under tävlingens gång, hela tiden till Lorangas fördel, är inget som bekymrar honom.

Men hur påverkar detta egocentriska beteende Masarin? Tydligt inte negativt. Masarin är trygg i sin förvisning om faderns kärlek, och hans starka självkänsla gör att han alltid har en öppen och fördomsfri inställning till nya människor, oavsett om det är ilska kommunaltjänstemän eller förhårdade tjuvar. Också Dartanjangs virrighet, en verklig källa till många muntra skratt, tas med upphöjt lugn. Ena stunden kan han påstå sig vara rörmokare, för att i nästa ilska fräsa om han blir kallad annat än Dartanjang. Ett sådant beteende, som hos många anhängare till demenssjuka brukar skapa vanmakt, bemöts av Loranga och Masarin med stort intresse och glada tillrop. Genom sin far har Masarin också lärt sig att se de möjligheter som bjuds då saker och ting förändras. Att garaget blir obrukbart är inget att sörja, gläds istället åt den nya bassängen. Att sängen blir uppäten av giraffen är ingen förlust, valmöjligheterna var man kan sova blir så mycket större. Att Loranga hela tiden vinner tar han med ro, även om han nog inte är omedveten om faderns små finter.

- Hur tycker ni att en bra förälder ska vara? Vad är det viktigaste? Varför tycker ni så? Skulle ni vilja ha en pappa som Loranga? Vad är bra med Loranga? Är det något som ni inte tycker är så bra?

- Arga gubben tyckte det var orättvist att Loranga hela tiden vann. Tycker ni också att det är orättvist? Varför tycker ni det?

Vad är rättvisa? Är det viktigt med rättvisa? Berätta om någon gång som ni tycker att ni blivit orättvist behandlade. Hur kändes det då?

- Om ni tävlar med era föräldrar, vem brukar vinna då? Hur bestämmer ni reglerna? Tycker ni det är rättvist om man har olika regler för barn och för vuxna? Får man ändra reglerna under tiden som man håller på och tävlar?

Musikens makt

Med ett nittiotal böcker i bagaget, både barn- och vuxenlitteratur, är Barbro Lindgren en av våra mest älskade författare. (Vilket barn fött efter 1980 har inte kommit i kontakt med hennes och Eva Erikssons "Maxböcker"?)

Filmen är baserad på böckerna *Loranga, Masarin & Dartanjang* och *Loranga, Loranga*. Läs dem! Med sin absurda humor är de idealiska högläsningböcker, för alla åldrar. Själv hävdar hon att den egna familjen stått modell till figurerna och att materialet är sanningsenligt plockat ur verkligheten. Något skruvat kan man anta, annars alltså helt sant. Även i produktionen av filmen är familjen engagerad. Sönerna Mattias och Andreas har exempelvis stått för musikurvalet och med tanke på popmusikens betydelse för Loranga är det en mycket viktig uppgift. För Loranga är tillvaron fulländad först då radion fyller etern med smäktande syntar, saxofonsolon och refränger om kärlek och längtan.

- Vilken musik tycker ni om? Kommer ni ihåg några texter? Skriv upp de ni kommer ihåg och se vilka ord som är vanligast. Varför tror ni att det är just de orden?

- Loranga blir alltid glad av musik. Kan man också bli ledsen av musik? Hur kan det bli så? Berätta för era kompisar om någon musik som ni tycker om. Varför tycker ni om den? Hur känns det i kroppen när ni lyssnar på den?

Produktionsuppgifter

Sverige 2005

Producent: Johanna Bergensträhle

Manus: Ulf Stark efter Barbro Lindgrens böcker

Regi: Igor Veichtagin

Musik: Andreas & Mathias Lindgren

Svenska röster

Loranga – Dan Ekberg

Masarin – Ludvig Dietman

Dartanjang – Gösta Ekman

Arga gubben – Johan Ulveson

Tjuven Gustav – Figge Norling

Polismästare Larsson – Ulf Larsson

Korvgubben – Ulf Stark

Tekniska uppgifter

Längd: 54 minuter

Ljud: DTS

Format: 1:1,85

Censur: Barntillåten

Svensk premiär: 14 oktober 2005

Distribution

Svensk Filmindustri, Råsundavägen 150 169 86 Stockholm tel 08-680 35 00, fax 08-680 37 04 www.sf.se